

The background of the entire cover is an impressionistic painting of a forest floor. It features a dense pattern of small, overlapping circles and dots in various shades of green, blue, yellow, and brown, creating a vibrant, textured effect that suggests sunlight filtering through the trees.

**Birgit
Birnbacher**

**Ono od
čega
živimo**

roman

LEYKAM
international

Birgit Birnbacher
ONO OD ČEGA ŽIVIMO

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Igor Crnković

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2024 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Wovon wir leben”
© 2023 Paul Zsolnay Verlag Ges.m.b.H., Wien

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva
kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

 Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

Gefördert durch das Bundesministerium Kunst,
Kultur, öffentlicher Dienst und Sport Österreich.

ISBN 978-953-340-187-4

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001236411.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI
© Gordon Hunt / Anzinger und Rasp, München

FOTOGRAFIJA AUTORICE
© Siegrid Cain

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrтко Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb
Tiskanje dovršeno u kolovozu 2024.

BIRGIT BIRNBACHER
ONO OD ČEGA ŽIVIMO

roman

Preveo s njemačkoga
Igor Crnković

Zagreb, 2024.

*How happy the lover,
How easy his chain.*

John Dryden

1 Vrijeme je da godinu privedem kraju. Naučila sam barem jednu novu stvar: potpuno disanje. Da uvijek treba više izdahnuti nego udahnuti. Jednostavno je to upamtiti: uvijek više davati nego uzimati. Ovdje, pred ulazom u bolnicu, na trenutak je zavládala neuobičajena tišina. Snježne pahulje šušćaju mi u kapuljači zimske jakne. Nakratko zastajem na putu prema zgradi. Šljunak mi pucketa pod cipelama. Samo na trenutak pretvaram se da se sve ovo ne događa. Gledam gore uz fasadu prema odjelu koji je bio moje radno mjesto i na koji se spremam otići posljednji put kako bih pokupila svoje stvari. A sad stojim ovdje dolje potpuno nepomična. Udišem i izdišem. Potpuno disanje. Cijelog sam života astmatičarka, a nikad prije nisam čula za njega.

Iz rešetke na tlu iznad podruma uzdiže se miris industrijske čistoće i svježje oprana rublja. Miris se rasplinjava jednako brzo kao što i ondje dolje nestaje svjetla. Umorna kakva jesam, na trenutak pomislim kako je to zapravo dobar posao: dobiješ bijelu plahtu i zadatak da je opereš i složiš. Ali dovoljno sam stara da znam kako pranje plahti nije nimalo jednostavno. Prije pranja bolničke su plahte prepune slijepljene krvi i izmeta, a kemikalije za čišćenje toliko su jake da bi mogle nekoga ubiti.

Osjećam kako mi se kapuljača polako puni snijegom. Uskoro će mi kapljice početi curiti niz vrat. Dolje u podrumu netko je upravo završio svoju smjenu, a ja ću

sad gore zauvijek okončati svoju službu. Onaj koji radi dolje sutra će se vratiti na posao, a što ću ja, prvoga dana svoje nezaposlenosti, kad mi nakon zatvaranja bolovanja uruče otkaz? Moje atelektaze zahtijevaju da im se posvetim na puno radno vrijeme: steroidni sprejevi, tablete, sredstva za opuštanje grčeva i inhaliranje, neprekidno inhaliranje. Liječničke kontrole svakih četrnaest dana. A sve zbog nekoliko plućnih alveola u kojima više nema zraka. Oduvijek sam patila od kratka daha, međutim, nakon posljednjeg napadaja astme postao je nepodnošljivo kratkim, čemu je, pretpostavljam, pridonio i događaj na poslu. „Ne može se za sve okriviti organe”, rekla mi je pulmologinja, i naravno da je u pravu, a ja za ostatak krivim bolnicu. Sve dok sam na bolovanju zakonski mi ne mogu uručiti otkaz. Međutim, on me neizbježno čeka, tako barem piše u pismu kadrovske službe: *Otkaz ugovora o radu uslijedit će po okončanju bolovanja, neodgodivo. Zasad mi bolest pruža zaštitu. Dakle, neće se ništa bitno promijeniti. Nekoć su drugi bili bolesni, a sad sam to jednostavno ja sama. Posao je posao, ali to naravno nije istina. Kad bi posao jednostavno bio posao, onda bi na primjer i slobodno vrijeme bilo uistinu slobodno. Međutim, i slobodno vrijeme broji se jedino ako je čovjek zaposlen. A bolest jedino ako nakon nje uslijedi ozdravljenje. Barem sam u tom pogledu povlaštena jer jedino su sretnici među nezaposlenima toliko bolesni da im bolest može zamijeniti posao. A malobrojnim sretnicima zapravo i nije ništa.*

Godinama sam uvjerala samu sebe da volim biti medicinska sestra.

„To ne bi bilo za mene”, često sam čula druge. Mnogi ljudi govorili su mi da oni ne bi mogli raditi takav posao, a pritom su, dakako, umjesto *mogli* mislili *htjeli*.

„Kod kuće”, u brdskoj regiji Innergebirg, koja je kilometarski od grada udaljena samo sat vremena vožnje, ali je pritom ipak odvojena planinskim masivom i tunelima, dugo vremena uopće nisam maštala o tome da bih jednoga dana mogla živjeti u gradu. Snovi o budućnosti nisu bili na dnevnome redu. Plan je bio da postanem *netko i nešto*, a da se pitalo moje roditelje, taj bi plan bio ostvaren već nakon što sam završila obvezno školovanje i naukovanje u autosalonu, čime sam po njihovu mišljenju postala *gotovim čovjekom*. Smatrali su da bih trebala biti zadovoljna malim stvarima.

U cijelome Innergebirgu postojala su tri velika poslodavca: tvornica čokolade Kissinger nizvodno u Schwarzbachu, malenu željezničkom mjestasu u sjeni planine Heukareck, u čijoj se kolodvorskoj ulici u ono vrijeme otvorila prva otužna kebabdžinica u cijelome kraju. Ta mi je kebabdžinica dok sam bila dijete djelovala poput razglednice iz velikoga stranog svijeta. U tvornici Kissinger, koju su svi zvali jednostavno *firma*, moj je otac bio zaposlen kao radnik cijeli svoj radni vijek.

Drugi veliki poslodavac bila je tvornica aluminija, koja se nalazila u selu Blendt, udaljenu otprilike pola sata vožnje županijskom cestom. Premda je djed često s prijezirom govorio o našem rodnom Hofmarku te prije svega o grofovima kojima „pripada sve što vidimo, i

jezero i šuma i dvorac i zrak koji udišemo”, s još većim omalovažavanjem govorio je o Blendtu, koji je najčešće nazivao još prezrivije „onom rupčagom iza javne kuće”. Bilo je to zato što je mrzio raditi u talionici, te je zapravo oduvijek više želio biti stolar, što, međutim, paradoksalno nije rezultiralo time da je poslije otišao raditi u stolariju svojega zeta, koji je bio samouki stolar. Činilo se da zeta zbog toga prezire, ili da mu zavidi, no u svakom slučaju, nešto je u drvoprerađivačkom pozivu mogega oca djedu bilo bolno, ali ostalo mi je nejasno u čemu je točno bio korijen te boli.

Preostao nam je tako još treći poslodavac, traumatološka bolnica, koja je zbog blizine skijališta uvijek bila dobro popunjena, a slijetanje helikoptera na njezin krov, kako ljeti tako i zimi, zvukovno je obilježilo cijelo moje djetinjstvo. Bolnica je, oduvijek se govorilo, „zapošljavala *stotine* ljudi iz cijele regije”. Žene su prije svega prigrabile poslove priučenih spremačica, njegovateljica ili medicinskih sestara, i sve su bile vrlo uvažavane jer ipak su radile s liječnicima.

I tako je zanimanje medicinske sestre za mene oduvijek bilo više nego najprikladnije od svih dostupnih mogućnosti, premda su te mogućnosti bile silno ograničene. Budući da se na odlazak iz Innergebirga gledalo sumnjičavo, nisam odmah imala hrabrosti razmišljati o toj opciji. Odlazili su jedino oni s diplomama, koji su zbog studija umišljali kako su predobri da bi se vratili.

Isprva sam ostala i postala medicinskom sestrom, a taj je poziv zacijelo u meni zadovoljio neke sklonosti za koje prethodno nisam ni znala da ih imam. Od djeda,

koji je, osim svojega bijesa prema *boljima* i *pametnjakovićima*, pokušavao spasiti svakoga zgaženog puža, naslijedila sam privrženost svim živim bićima koju sam mogla iskazati kao medicinska sestra. Voljela sam pomagati drugima kad bi plakali ili osjećali bol, zato što sam znala kako i zato što mi je bilo stalo. Kad sam saznala za mogućnost premještaja na odjel interne medicine u pokrajinskoj bolnici, isprva sam oklijevala, ali onda sam u roku tri dana donijela odluku, prijavila se za posao u gradu i dobila ga. Ubrzo nakon toga više nisam živjela u Innergebirgu i napustila sam rodni kraj, čiji sam teret na prsima osjetila tek nakon što sam otišla.

Zavoljela sam maleni grad. Voljela sam se voziti biciklom preko mosta, s vjetrom u kosi i slušalicama u ušima, voljela sam gledati probe studenata glume i plesnih ansambala na otvorenome, voljela sam promatrati odjeću na ljudima i osluškivati zvukove glasovira iz otvorenih prozora studentskih stanova. Voljela sam parkove i klupe, ljubakanje zaljubljenih parova, kafiće, krčme i klubove. Zaljubila sam se, i sama ljubakala, izlazila, upoznavala ljude koji su bili potpuno drukčiji od svih koje sam dotad poznavala: asistente režisera, posrednike nekretninama, čuvare muzeja. Budući da je grad bio toliko malen, neprekidno sam posvuda nailazila na prijatelje i poznanike. Osjećala sam se živom, udisala život punim plućima.

Otac nikad nije mnogo govorio o mojem izboru karijere, osim što je primijetio da bolnica pruža sigurno radno mjesto. Čak i ako mu nije bilo jasno zašto sam se

nakon naukovanja željela i dalje školovati, zbog kojega se posla barem nije morao stidjeti, a s druge strane ni izlagati i pobirati aplauze, poput primjerice oca moje školske prijateljice Bee, koji nije mogao odoljeti a da ne nabija svima na nos kako je Bea postala arhitekticom. Nije to bio znak očeve ignorancije, već vjerojatno više unutarnjeg zadovoljstva. Mislim da je moj otac mislio kako sam kao žena postigla najviše što sam mogla.

Možda i zato što je cijelo moje djetinjstvo obilježilo propadanje tvornice, dok je njezino zatvaranje utjecalo kako na moju mladost, tako i na očevu starenje. Otkako znam za sebe, uvijek se najavljavao i oplakivao kraj proizvodnje čokoladnih pereca i napolitanki te bijelih šećernih štapića s plavim, crvenim i zelenim spiralnim crtama. Otkako pamtim, otac je uvijek dolazio kući s posla na drugoj preši govoreći „sad je gotovo” ili „ovaj je put stvarno gotovo”. I to je tako trajalo godinama i desetljećima, vječno iščekivanje konačnoga kraja.

Često je govorio o tome što će sve izgubiti jednom kad *firma* propadne: ugasit će se sportski klub i nestat će druženja u njemu, uobičajene pijanke četvrtkom, prijateljstva sa svima i svakakvima, a osobito s tvorničkim liječnikom, do kojega mu je bilo silno stalo. Razlog tomu shvatila sam tek s godinama. Tvornički liječnik bio je liječnik cijele naše obitelji, koji je meni i bratu dao prva oralna cjepiva na komadićima šećera, a bio je i taj koji je svojedobno, prije više od trideset godina, na liječničkoj potvrdi zapisao da moj brat pati samo od obične groznice.

Pritom nije imao tek običnu groznicu, već ozbiljan meningitis, a otac je te noći, kad ga je majka, koja nije imala vozačku dozvolu, preklinjala da dječaka strpa u auto i odveze u bolnicu, trebao nešto poduzeti. Međutim, nije poduzeo ništa.

Poslije je bilo sve više naznaka kako bi se brat možda izvukao bez posljedica da ga je otac smjesta doveo na liječenje. No u dijagnozi tvorničkoga liječnika, na koju se otac neprekidno pozivao, vidio je nešto poput oslobađajuće presude, da bi s vremenom, kako je postajalo sve jasnijim da se brat nikad više neće oporaviti, njegova bliskost s tvorničkim liječnikom postala još mnogo većom, što je po mišljenju mojega dečka bio običan izgovor, skidanje ljage s imena, alibi, kako se ne bi progovorilo o njegovoj ulozi u svemu tome.

S propadanjem tvornice izgubio bi, dakle, i tvorničkoga liječnika, a naša obitelj njegovu požrtvovnu skrb. Svaki put kad bi pričao o tome majka i ja samo smo se šutke pogledavale. Kad bi otac naklapao o propasti firme ionako mu nitko nije smio upadati u riječ.

Međutim, otac je naposljetku sam bio odgovoran za razlaz s firmom, kad je u sklopu jedne od brojnih mjera štednje, u naletu egzistencijalnoga straha i pohlepe prihvatio na prvi pogled primamljivu ponudu za odlazak u prijevremenu mirovinu. Ta ponuda, koja nije bila ništa drugo doli pokušaj da se riješe preskupe radne snage, njemu se činila toliko primamljivom da se na trenutak zaboravio zapitati što je radnik bez svojega posla i što će biti s njim bez firme.

U trenutku dok posljednji put kročim u bolnicu ne pri-
sjećam se bez razloga upravo svojega oca. Za njega je
gubitak posla bila najgora stvar koja mu se dogodila.
Nakon umirovljenja potpuno je splasnuo. Shvatio je da
je donio pogrešnu odluku. Nisu mu nedostajale samo
kolege, već i njegovo mjesto za drugom prešom, pa i
sam stroj, koji zamišljam kako mu je svojom parom i
klopotanjem udarao ritam svakodnevnih rutine. Nekoć,
nakon što bi došao s posla, otac je mirisao po razlomlje-
nim vaflima i kartonu sušenu na suncu. Poslije mu je
nedostajao miris proizvodnog pogona, bez kojega više
nije bio isti.

„Siguran posao” bilo je jedino što je ocu ikada palo na
pamet u vezi mogega posla. Kako da mu kažem da sam
ipak uspjela ostati bez njega?

Roditelji me nikad nisu pitali zašto sam željela postati
medicinskom sestrom. Govorili su: „Zar ti nije bilo lije-
po u autosalonu? Ta uvijek si govorila da ti se ondje
sviđa.”

A pritom mi je tad bilo tek petnaest godina i samo
sam željela pobjeći od škole. Znala sam za majčine
mladenačke snove o tome kako će jednoga dana biti
stjuardesa, kojih se prerano odrekla. Znala sam da je za
osamnaesti rođendan od roditelja dobila crveni kožnati
kovčeg, s kojim se zaputila u veliki svijet, u Beč, kako
bi postala stjuardesom. Međutim, tad je prekinula ško-
lovanje jer se tijekom ljetnih praznika u rodnome kraju
zaljubila u momka iz tvornice aluminija, te se zbog te
veze, koja po svemu sudeći nije dugo potrajala, odlučila
vratiti natrag u Hofmark. Zatim je radila sve i svašta,

kao dekoraterka ili sobarica po skijaškim hotelima, sve dok nekoliko godina poslije nije upoznala oca i ubrzo zatrudnjela te rodila mene. Sve sam to znala, za snove o stjuardesi i rane koje su joj se povremeno otvarale kad bi rogoborila kako ništa nije naučila, ništa nije postigla, kako čak ne zna ni voziti.

Ali meni je bilo petnaest godina, i kad su me pitali: „Što te zanima?” nisam željela reći da želim biti frizerka ili odgojiteljica. Vjerojatno sam ih željela i uzrujati kad sam ispalila: „Auti!” ne očekujući da će oni na to reći: „Onda ćeš odraditi naukovanje u autosalonu.”

Tad je već bilo jasno da od mogega brata Davida neće biti ništa i da je nesposoban za školovanje i za rad. Nakon meningitisa dvaput je bio na dužem liječenju u bolnici, da bi odmah potom završio u sanatoriju. Nismo ni slutili da će zauvijek ostati takav, mislili smo... Zapravo, ne, ja nisam ništa mislila. Samo sam gledala kroz prozor auta i mislila kako je to privremeno rješenje, dok ne bude ponovno mogao sam ići na zahod i jesti, i dok ne prestane raditi čudne stvari, neprekidno se lju-ljati naprijed-natrag ili jednostavno vrištati bez razloga, premda se nadaleko ništa ne događa. Ali nije prestao, nikad više, samo što mi to tad još nismo znali.

Često sam se pitala koliko se to što se dogodilo Davidu odrazilo na moje roditelje. Odgovor na to nisam pronalazila na njihovim licima, a nisam uspijevala ništa zaključiti ni iz njihovih razgovora. Kad sam započela naukovanje prosvjedujući protiv svega i svakoga, otac se znao našaliti i pitati me imam li i ja upalu mozga, na što bi majka zagrizla usne dok se ne bi potpuno naborale

i izobličile. Njezino lijepo lice postupno se potihno naboralo. Ali morala je šutjeti jer otac nije podnosio plač. Da se pitalo oca, u kući koju su nakon rata izgradili majčini roditelji, a za koju je djed zaradio novac u tvornici aluminija, nitko nije smio plakati. Jedini koji nije dopustio da mu se zabrani plakanje bio je djed. Možda je baš zato i plakao u svakoj prigodi. Plakao je kad bi mu netko nešto darovao, plakao je pri otkrivanju spomenika deztererima iz Hofmarka, a plakao je i kad nije bilo nikoga, dok se oblačio, a ja sam ga svojim dječjim prstima bockala u rame. Kad sam ga upitala zašto plače, oklijevao je. Tad je rekao: „Zato što si toliko lijepa.” Nikad nisam doznala je li djed u tom trenu lagao ili je govorio istinu, ali tad sam počela slutiti da je i jedno i drugo moguće istodobno.

Iz majke su samo jedan jedini put provalile emocije, za vrijeme svađe tijekom jednoga od mojih sve rjeđih posjeta, dugo nakon što sam se preselila u grad. Započela je slučajno, zbog jedne situacije u kojoj sam reagirala malčice pretjerano razdražljivo, na što se ona također uzrujala, pa sam naposljetku rekla da moram krenuti jer sam sutradan dežurna u bolnici.

„Bolnica,” izgovorila je tu riječ kao da ju je uhvatila kliještima, „vječno ta tvoja bolnica. A kad misliš živjeti, otputovati nekamo, učiniti nešto lijepo?” I to mi je od svih ljudi spočitavala upravo ona, koja nikad nije putovala, živjela ni činila išta lijepo. Ali nisam joj to rekla, barem ne tim riječima. Potom je uslijedila jedna riječ na drugu, sve dok na kraju, kad sam već stajala na

vratima, nije preko stola povikala da je za mene željela nešto bolje od toga da drugima brišem stražnjice i da jednostavno ne razumije kako sam mogla dobrovoljno i bez prisile odabrati „takvo što” za poziv. Da sam se mogla baviti čime god sam željela, a mogla bih i dan-danas. Međutim, nemam ni muža, a kamoli djece! Pritom ne postoji ništa što bi me sputavalo. Potom je sjela i zavalila se u stolicu, zagledala u stol i dugo odmahivala glavom. Bila je tjeskobna zbog moje protraćene slobode.

2 Idem na četvrti kat, na internistički odjel. Punih dvanaest godina bio je to *moj* odjel.

Zamišljam kako bi bilo da ignoriram zahtjev žene iz kadrovske službe. Da ne pokupim svoje stvari, ne predam službenu iskaznicu i ne ubacim ključeve, kartice i sve ostalo što mi je izrecitirala svojim nazalnim, distanciranim službeničkim tonom u „poštanski sandučić odjela”.

Ali sad kad sam ovdje, riješit ću to, ući unutra, pričekati lift ne osvrćući se ni lijevo ni desno. Danas je nedjelja. Johannes gotovo nikad ne radi nedjeljna dežurstva, nedjelje su mu rezervirane za ženu i djecu. Ni Gerlinde također nije u službi. Bojim se da ću kad odem izgubiti prijateljstvo s Gerlinde. Prijateljstvo, koje se temelji na činjenici da obje sjedimo u istome čamcu, obje jednako umorne, obje jednako usamljene. Ako sam u posljednje vrijeme uopće izlazila, bili su to odlasci u kino ili restoran s Gerlinde.

Gerlinde je bila šokirana kad je saznala da me ravnateljica sestrinstva nakon bolovanja namjerava otpustiti. „Nikad ne bih pomislila da će takvo što učiniti”, poslala mi je poruku, te potom još jednu: „Možda bi se još dalo razgovarati.”

Uvijek iznova ta neizvjesnost. To što ne znam kako će mi biti bez posla. Imam nešto uštede, dovoljno za nekoliko mjeseci. Ali naknada za bolovanje sve je niža što ono dulje traje, a naknada za nezaposlene bit

će još i niža. U normalnim okolnostima sve to ne bi bilo toliko loše. Jednostavno bih potražila drugi posao, ta svatko može pronaći nešto. Međutim, sa svojim plućima to trenutačno ne dolazi u obzir. Čim mi prestane radni odnos moram se iseliti iz stana za osoblje bolnice. S obzirom na trenutačno stanje na tržištu, financijski si jedva mogu priuštiti najam normalnoga stana, ali ni uz najbolju volju na svijetu nemam snage za preseljenje.

Dok stojim sama u dizalu, otopljeni snijeg kaplje mi s jakne. Tu sam zimsku jaknu kupila prije samo nekoliko tjedana. Tad sam još planirala da bih možda mogla ponovno početi skijati. Johannes ide na skijanje, možda bismo se uspjeli izvući na koji dan. Sad mi ta jakna više ne treba. I to ne samo zato što je bavljenje sportom na hladnome zraku za nekoga u mojem stanju nezamislivo. Tko nema posao, nema ni slobodno vrijeme.

Živcira me zviždanje u plućima. Voljela bih da mogu biti tiho i disati nečujno, a ne poput uzrujane životinje, međutim, čim mi se dišni putovi počnu grčiti, više si ne mogu pomoći. Ovo nije lak put i trudim se biti strpljiva sama sa sobom. Kad izađem odavde, moći ću doći do daha. Dizalo nije dobro mjesto za osobe s plućnim bolestima. A tu je još i pogled na vlastiti odraz u zrcalu. Moja kosa već zna da sam nezaposlena, pomišljam dok promatram lice koje mi uzvraća pogled sa zrcala dizala.

Gore provlačim karticu kroz čitač na ulazu i osjećam djetinjasto olakšanje kad zasvijetli zeleno svjetlo i vrata se posljednji put otvore. Zajedničku garderobu ispred kabina za presvlačenje zatičem praznu. Osjećam vonj gumenih potplata i joda. Na trenutak umišljam da

sam nanjušila i Johannesov miris. Gledam u plavosivu prednju stranu njegova ormarića broj 410, nedaleko od mogega. Tako je tada sve i počelo. U ormariću nije imao obiteljsku fotografiju, već samo razglednicu s upečatljivom žutom južnoafričkom pletiljom. „Prekrasna ptica”, rekla sam u prolazu. Kakva glupa rečenica, ne razmišljaj više o tome.

Trzajem okrenem ključ u bravi i otvaram vrata svojega ormarića. Brzo sve trpam u ruksak, uključujući i razglednicu s pticom. Službenu odoru, bijelu tuniku, hlače, zamjensku odjeću. Stezaljke i sredstvo za dezinfekciju, turniket, škare i olovke, sve odjednom dlanom pomećem s police u utrobu ruksaka. Poslije ću sve to posložiti ili jednostavno baciti u smeće.

„Južnoafrička pletilja”, odgovorio mi je Johannes tada. *Doktor objašnjava svijet medicinskoj sestri*, takav je ton proizvela njegova glazbena vilica, a tako je zapravo uvijek i ostalo. Čak i kad su se stvari zakomplicirale jer je on odjednom želio više: više vremena, više druženja, više bliskosti, više susreta s drugima, u sredini i ostatku svijeta, potpuno poludjevši u svojoj pohlepi.

Skidam sve ostale papiriće, bilješke i razglednice koje sam polijepila s unutarnje strane vrata, mamin novi broj mobitela koji mi je poslala, Gerlindinu „ruku na zidu” koju mi je darovala „da mi bude oslonac”. Ispod njih ostaju samo pravokutnici s tragovima ljepljive vrpce. Pletilja je već negdje na dnu ruksaka.

„Poznata je po svojim umjetničkim gnijezdima”, objašnjavao mi je onomad Johannes, poput kakva

ornitologa. „Pogledaj samo kako plete svoje gnijezdo, pravo umjetničko djelo.”

Što me briga za tu pticu, trebala sam pomisliti da sam bila razumna, i reći: „Ja se uopće ne razumijem u ptice.” A da je on bio pri zdravoj pameti, priznao bi: „Ni ja nemam pojma o gnijezdima.” Ali meni nije bilo ni najmanje neobično što se unatoč tomu raspričao o njima.

Zapravo mi ga je žao. Koliko je samo čeznuo za zaljubljenosti, koliko je želio više nego što je osjećao i vjerovao da može doći do toga. Koliko je naivno vjerovao da će ga osjetiti ako ga samo dovoljno pohlepno želi. Nisam ni shvaćala koliko je to tužno.

„Ona plete i plete, cijeli svoj život, a kad završi, uništi gnijezdo i ponovno počne ispočetka”, smijao se. „Pritom joj sva ta silna gnijezda uopće ne trebaju. Bilo bi joj sasvim dovoljno jedno ili dva, međutim ona sve preostalo vrijeme provodi pletući ih uzalud”, pričao je tonom kao da je pletilja prilično blesava životinja.

„Možda ima viška energije”, rekla sam nepromišljeno uputivši mu pogled od kojega se zarumenio. Riječ *energija* bila mu je neugodna, a ganula je i mene.

Prije nekoliko mjeseci, na moj rođendan, hrabro je zapisao adresu armenskoga restorana na ceduljicu i zalijepio je na moj ormarić. Želio se naći sa mnom u tom restoranu usprkos svim rizicima. Premda sam mu rekla da je lud, mislila sam da valjda zna što radi. A onda mi je ondje rekao da Marie čeka još jedno dijete.

„Marie nosi još jedno dijete”, rekao je, prvo, kao da ja poznajem njegovu ženu, a drugo, kao da se to tiče samo nje, a on samo prenosi poruku.

Još jedno, pomislila sam, ta ionako već imaju dvoje, a i jedno bi bilo previše, međutim, kao žena bez djece nisam se usudila pokazati ikakvu reakciju na tu vijest.

Očekivala sam rođendanski dar ili, u najgorem slučaju, desert iznenađenja. A dočekala me je vijest da će Johannes ubuduće vjerojatno teže pronalaziti vrijeme za nas.

I sad se vidim kako sjedim u tom armenskom restoranu, istodobno gurajući u ruksak teške radne cipele, nekakvu kombinaciju tenisica i sigurnosnih cipela, koje me je Gerlinde nagovorila da nosim, iznad pletilje i svih ostalih stvari. Zatvaram ruksak i vidim se kako sjedim ondje, za sumračnim stolom u kutu, vidim svijecu između nas, kako pokušavam pronaći riječi, kako razmišljam hoću li reći *čestitam* ili *šupčino*, a naposljetku se odlučujem i za jedno i za drugo, točno tim redoslijedom. Kako me on nakon toga s olakšanjem ljubi, javno, i govori da je upravo to ono što toliko voli kod mene, tu opuštenost. To što se šalim čak i u ovakvim trenutcima.

Tek nakon što sam zavezala ruksak i natovarila ga na ramena, izišla iz garderobe te na odlasku ubacila kartice i ključeve u poštanski sandučić odjela i nakon što su se vrata posljednji put zatvorila za mnom, tek tad uspijevam duboko udahnuti.

Više izdisati nego udisati.

3 Nakon što sam s dvadeset godina položila vozački ispit, najprije sam nekomu prigodom parkiranja otkinula retrovizor, drugi sam put na izlazu s parkirališta udarila u veliki SUV, da bih na kraju jedne snježne zimske noći proklizala na zavojitoj županijskoj cesti. Tad sam još vjerovala da se svaka nesreća nekako najavljuje i da su dva događaja koja su joj prethodila bila svojevrsni hitci upozorenja. Te snježne noći nije bilo prometa iz suprotna smjera, vozila sam se sama i nije mi se dogodilo ništa strašno, jedino se stari auto oštetio od udarca u zaštitnu ogradu.

Vjerovala sam da se sve nekako najavljuje. Da se i ovo sad zapravo nekako najavljivalo. Da već i prije toga neke stvari u mojem radu nisu bile dobre, neovisno o Johannesu. Da je sve to posljedica birokracije, koja mi je odjednom progutala većinu vremena. Bilježenje, digitalizacija, dokumentacija, pokušaj tempiranja nečega što se zapravo ne može planirati, rada s ljudima. Kao da se radi tek o tijelima koje treba liječiti i koja niti govore, niti osjećaju, niti djeluju. A čak i ako ti pacijent sve to dopusti bez otpora, već su i tijela sama po sebi dovoljno nepredvidiva. Odjednom više nije bilo vremena za presvlačenje pacijenata koji bi neplanirano počeli krvariti jer vrijeme za to jednostavno nije bilo predviđeno. Svakom kvačicom unesenom u bazu podataka, svakim križićem na mojem popisu obveza, ljudska bića predamnom postajala su mi sve apstraktnijima. Njihova želja

za komunikacijom, njihove brige ili potrebe odjednom su postale dodatnim vremenom, koje je izlazilo izvan okvira radnih zadataka. Međutim, najgore od svega bilo je to što je i meni samoj način na koji radim svoj posao postupno postao manje važnim od pitanja koliko će mi vremena za što trebati i hoću li uspjeti izvršiti svoje zadatke u predviđenim rokovima: pet minuta za presvlačenje kreveta, deset minuta za pranje cijeloga tijela, pet minuta za zamjenu poveza uključujući dezinfekciju rane. Ciljevi su se mijenjali, ali do trenutka kad bih ispunila sve zadatke, nisam stizala nikomu donijeti još jednu šalicu čaja, izreći kakve utješne riječi ni, naravno, obrisati suze ili saslušati nesretnu priču o razvodu. Mnogo toga moguće je obaviti u prolazu, neke stvari uspiješ odraditi i usput, ali saslušati i biti tu za nekoga, držati ga za ruku ili trpjeti njegovu bol između dvaju zadataka ne stigneš, a ako ne stigneš tad, jednostavno ne stigneš nikad.

Sudjelovala sam u toj igri iznenađujuće dugo racionalizirajući svoje aktivnosti. Postala sam toliko brzom i učinkovitom da je nekako uvijek ostajalo vremena za pokoju lijepu riječ ili kakav maleni znak pažnje. Neko sam se vrijeme sasvim dobro snalazila s time da ne moram svakoga pacijenta, bez obzira na to bio u bolovima ili ne, „poticati” da sam presvlači svoju posteljinu, kao što je pisalo u službenim naputcima.

I dalje sam dobro radila svoj posao i manje-više bez napora ispunjavala svoje dužnosti jer voljela sam to raditi, taj profesionalni, ali istodobno distancirani, zaštićeni oblik ljudskosti, koji te usput drži na ugodnoj distanci od viših pitanja potrage za smislom. Općenito, smatrala

sam se otpornom na krizne situacije, pogotovo kad su u pitanju tuđe krize. Naviknula sam se na ljude. Njihova neprekidno prisutna ljudskost štitila me je od moje vlastite. Vjerojatno je bilo samo pitanje vremena kad ću se napokon morati suočiti s onime što uistinu jesam dok stojim pokraj bolničkih kreveta: obično ljudsko biće okruženo drugima.

Kad sam se prvi put našla u Beisteineričinu uredu, bila sam još prilično daleko od toga da samu sebe poimam kao prosječno ljudsko biće. Nosila je uštirkanu bluzu sa značkom na prsima, na kojoj su zlatnim slovima bile ispisane dugačke titule, te Cartierove naočale za čitanje. Toliko mi je sličila karikaturi da bih se najradije bila nasmijala, međutim, situacija je bila ozbiljna.

„Odbijamo,” promucala sam tad, „sudjelovati u provođenju toga. Ni pacijenti ne žele sudjelovati u tom *samo-osnaživanju*.”

Izrekla sam to naglašavajući upravo riječ do koje joj je bilo najviše stalo, kao poput tuđice, na način koji nije ostavljao nimalo sumnje u moju odlučnost, a time što sam je isticala, istodobno sam je u njezinim očima i ismijavala. Ona nije željela dopustiti da joj se netko obraća na takav način. I tako se Beisteinerica istresla na mene te me naposljetku prezrivo upitala zar nikad nisam čula za pojam *empowerment* i zajedljivo primijetila da očito nisam baš u toku s najnovijim dostignućima u svijetu sestrinstva i njege. Te dodala pitanje imam li ja – zaškiljila je čitajući mi ime sa značke – Julia Noch,

općenito problema s predstavljanjem temeljnih vrijednosti bolnice.

A ja, neprepoznatljiva u odnosu na sebe koja sam s osamnaest godina strastveno odlučila postati medicinskom sestrom, odgovorila sam kukavički: „Ne, nemam.”

Kad mi je napokon dopustila da se udaljim, bilo mi je laknulo što je sve završilo. Jedina svrha tog sastanka bila je to da je Beisteinerica poslije mogla povezati taj incident s mojim licem. Inače nikad ne bi ni znala tko sam. Ovako se ne mogu oteti dojmu da je, kad je za sve saznala, pomislila: „To je bila ona. Ona visoka, s konjskom stražnjicom, što je zamuckivala, to je bila ta.”

Uspjet ću se sad još nekako vratiti autobusom kući. Uдахni, izдахni, samo nastavi brojiti, kako ti u glavi ne bi ostalo mjesta za druge stvari. Sijede vlasi, koje gledam u odrazu svojega lica u prozoru autobusa, izrasle su mi tek ove zime. Neprekidno sam odgađala odlazak frizeru. Kod kuće sam radije spavala. U posljednje vrijeme teško sam ustajala iz kreveta i najradije ostajala ležati sve do sljedeće smjene. Jedino u čemu sam još uživala bila je internetska kupovina. Kad ti na prag stigne paket s lijepim stvarima, to je dobar razlog da ustaneš iz kreveta. Pa dobro, bilo je lijepo i izvesti tu odjeću u šetnju. Na primjer kaput od devine dlake iz *second-hand* trgovine. Ili crveni šal od kašmira. Te novu ljubičastu kapu i, naravno, ovu zimsku sportsku jaknu. Na kraju, za što radim? Zato da si povremeno mogu i nešto priuštiti. Ili da, na primjer, ponovno počnem skijati. Umjesto toga,

sad se bavim plućnim sportovima. Kako to samo zvuči! Plućni sport, dišna fizikalna terapija, sanatorij. Starenje.

A trebala bih biti sretna što mi je bolje. Još prije tjedan dana u suzama sam pitala pulmologinju treba li mi kisik.

„Dah ne ovisi o kisiku”, odgovorila mi je. I u nastavku: „Ljudi se ne uguše tako lako.”

Autobus je nedjeljom u ovo doba dana gotovo prazan. Teški ruksak visi mi na leđima, a u njega je naguran cijeli moj radni vijek. Ove godine na jezercu se čak može i klizati. Dok autobus prolazi pokraj njega, zadnji se klizači upravo spremaju za povratak kući. Ako se budem morala odseliti odavde, nedostajat će mi ova četvrt. Iako je riječ o službenome smještaju, ipak sam ga smatrala svojim stanom, svojim domom, i premda mu u posljednje vrijeme nisam posvetila mnogo pozornosti jer sam bila preumorna za to, ipak sam u njemu živjela, ujutro slušala divlje guske kako lete preko jezerca, a navečer udisala njihov smrad.

Kad se prisjetim svega što se dogodilo, još uvijek osjećam da sam u šoku. A zapravo je gospođa Schwartz ta koja je doživjela šok. Schwartz, sa *tz*. Takvo što ne događa se svakodnevno: 8. prosinca na odjelu su se našle dvije osobe s gotovo istim prezimenom. Nisam početnica, pa sam odmah znala da je to mogući izvor pogreške, te sam si neprekidno ponavljala: Schwartz sa *tz*, Schwarz sa *z*. Bila sam potpuno svjesna toga. Otad se danonoćno pitam kako je moguće da čovjek nešto zna, a onda svejedno zaboravi. Umor, manjak koncentracije, i eto ti ga. Svakomu se događa, neprekidno, da tijekom dvanaesterosatne smjene u nekom trenu hitno mora na

zahod, da ne pije dovoljno i da zbog toga možda više nije sasvim priseban. Ali to ne može biti isprika.

Jedno je sigurno: pozornost mi je odvratila savršeno isfenirana frizura gospođe Schwartz sa *tz*, koju je hitna pomoć dovezla najprije na hitni prijam, a potom k nama na internistički odjel, nakon što su je usred svečane večere koju je organizirala u svojoj kući uhvatili jaki bolovi u trbuhu. Sigurno je i ovo: kad je stigla k nama, i dalje je imala jarkocrveni ruž koji joj je jednako dobro pristajao uz crni pernati pulover s bijelim bisernim vezom, kao i uz očito bolno bljedilo na licu. Nama u bolnici ruž i lak za nokte predstavljaju smetnju. Zbog njih ne vidimo ni jesu li usnice modre ni kakva je cirkulacija u stopalima. Zagledala sam se u to zato što mi je smetalo jer to mi je dio posla, valjda. Ali jasno je da sam bila rastresena, a osim toga već sam satima odgađala odlazak na zahod. No, je li mi sad možda i za to kriva gospođa Schwartz? Kriva sam ja, ja sama. Koliko se god često nadam da ću zaspati i probuditi se sa spasonosnom mišlju koja će me izbaviti, to izbavljenje jednostavno ne postoji.

Novozaprimljenim pacijentima uvijek je potrebno vremena da se aklimatiziraju, ali ponekad, kao u slučaju gospođe Schwartz, treba djelovati brzo. Svući odjeću, obrisati šminku, skinuti prstenje i sat, ukloniti sve što je u vanjskome svijetu bilo uporabljivo, a ovdje samo smeta. Neki dožive nesreću pa dođu prljavi, druge dovezu u kućnom ogrtaču. Svi su uvijek odjeveni neprikladno jer za ovu ustanovu ne postoji prikladna odjeća, a često sam vidala što se događa s pacijentima odjevenima u

pravu odjeću. Kao da se mogu pokoriti tek nakon što ih se oslobodi svega *prethodnog*.

Dok se novozaprimljeni pretvaraju u pacijente, istodobno se izrađuje zdravstveni karton. Svi dostupni podatci unose se u sustav, dok se ne popune sve rubrike i ne zabilježi sve što je nužno. Ime, dob, spol, dijagnoza, prepisani lijekovi ili kirurški zahvati, plan terapije. U njemu se bilježe svakodnevne aktivnosti, poput vlastite njege, vježbanja, osjećaja sigurnosti, upisuje se na kakvoj je pacijent dijeti, sve posebne opaske, te ono najvažnije: intolerancije i alergije.

Pacijentima se ujedno dodjeljuju kreveti te se po potrebi u njih poliježu. Mjere im se tlak i temperatura te im se da nešto za piće ili infuzija. Nakon svake radnje stavlja se kvačica. Cijeli je postupak poput kakva rituala dobrodošlice. Odsad pripadaju nama, a sve što rade, pojedju ili odbiju pojesti, padnu li ili dobro spavaju, trebaju li im tablete protiv bolova ili će se nakon otpusta kod kuće moći sami skrbiti o sebi, sve se to provjerava i bilježi.

Možda sam se zapitala je li gospođa Schwartz te večeri uopće uspjela dočekati i pozdraviti svoje predbožićno društvo prije nego što se skljkala na pod previjajući se od boli. Možda sam razmišljala je li se to dogodilo u kuhinji ili pred svima. Je li pekla kakvu pticu u pećnici ili je naručila dostavu. Možda sam, ne mogu se više sjetiti, upravo o tome razmišljala dok sam navlačila *Novalgin* u injekciju te pritom slobodnom rukom još jednom pogledala upute liječnika na zaslonu: *Schwarz sa z, Alergije: nema*.

Međutim, činjenica da sam nakon toga samo nepomično stajala pokraj kreveta bila je nedopustiva. Anafilaktički šok nastupa vrlo brzo i pacijent odmah izgleda loše, što sam morala znati i što me nije smjelo uplašiti. Koža gospođe Schwartz smjesta je poprimila tamnocrvenu boju. Kad mi se zagledala u oči hvatajući se rukom za grlo koje je odmah stalo naticati, a potom skrenula pogled prema mjestu na kojemu joj je igla infuzije bila zabodena u tijelo, i ja sam se također uhvatila za vrat osjećajući kako mi svijest o vlastitoj pogrešci struji kroz prsa i toliko ih steže da nisam mogla izdahnuti. Stajala sam uz njezin krevet i osjećala pritisak u svojim prepunim plućima, kao da sam ja ta koja ne može disati. Sve čega se sjećam njezino je natečeno lice, koje je poprimilo crvenkastoplave tonove i kako buljim u mjesto injekcije, čitam naljepnicu na bočici, jedva sposobna shvatiti da *z* nije *tz* i da je *tz* alergična na lijekove, točnije, na samo jedan aktivni sastojak, i to upravo onaj koji sam joj upravo ubrizgala. A tad sam pritisnula jedino zvono za uzbunu koje sam uspjela dosegnuti s mjesta na kojemu sam nepomično stajala, ono za srčani zastoј.

Udahni, izdahni. Najteža stvar u ruksaku one su odvratne cipele. Sad samo želim ući u stan, skinuti ruksak s leđa i pokupiti posljednje stvari.

Sutra, prigodom odlaska na kontrolu u plućnu kliniku, ponijet ću sa sobom samo najnužnije i odmah nakon pregleda pričekati oca. Kad sam ga prošli tjedan nazvala i zamolila da dođe po mene nakon sljedeće kontrole, odmah je pristao. Bio je to kratak razgovor, kao i uvijek